

**Реч при връчване на четвъртата награда „За значим принос към
българското общество“ с лауреат Ваня Григорова, синдикалист от КТ
„Подкрепа”**

Народно читалище „Възраждане 1928“, София, 04.05.2023 г.

Уважаеми дами и господа,

В нашето общество се задълбочиха икономическите различия между гражданите. Трябва да изтъкнем, че тези различия се превърнаха в неимоверно тежки неравенства, и то не просто статистически, а реално, като изпитана и преживяна битност от повечето българи. Каквато и маска да поставим на днешната ни демокрация, какъвто и воал да ѝ сложим, с каквато и патетика да говорим за преамбюла (на иначе прекрасната ни) Конституция, според който през 1991 депутатите от ВНС прогласиха „своята решимост да създадем демократична, правова и социална държава,” „обикновените” (както презрително ги наричат) граждани знаят, че човешката им ситуация се влошава. И хората не се интересуват толкова от това дали някой набеден анализатор ще ги увещава колко големи са ползите от либералното, консервативното или социалдемократическото начало, от европейското семейство, в което се числи дадена партия.

Напротив, днес, тридесет и три години след промените у нас от 1989 г., хората са загрижени не само за социалния си статус, не просто за качеството си на живот, те са истински притеснени дори за оцеляването си. Сякаш четем Маркс и Енгелс от далечната 1848 г., според които „епохата на буржоазията, се отличава... с това, че тя опрости класовите противоречия. Цялото общество все повече и повече се разделя на два големи враждебни лагера, на две големи, изправени открито една срещу друга класи – буржоазия и пролетариат” (Маркс, К., Енгелс, Ф. „Манифест на комунистическата партия”, С., „Партиздат”, 1985).

Разбира се, не считам за оправдано да влизаме в спор дали днес, в днешното капиталистическо общество, заменило предходното ни социалистическо общежитие, има класи, дали те са точно пролетариат и буржоазия, дали понятията са се променили. Интересувам се от факта, че много дълго след демократичните промени усмивката на лицата на моите съграждани е рядко срещана, че хората често са болни, но се молят да не се разболеят, защото здравните осигуровки не биха покрили и малка част от разходите по лечението им, че заслужената им почивка след изнурителния годишен труд е все повече мираж, че сметките им за битови нужди обемат огромна част от все по-изтъняващите им заплати, че работят извън работното си време без заплащане или с обидно ниско такова, че се върнаха работодателите-феодали, които могат да живеят охолно, докато служителите им не могат да предложат на децата си пълноценна храна, че има все повече бездомни и отчаяни хора.

Списъкът ми може да бъде продължен, но спирам дотук, защото и тези характеристики са доказателство за диагнозата, в която за съжаление изпадна нашето общество. Касае се и за работещите бедни, и за незавидната позиция на българския пенсионер, и за маргинализираните общности, и за техните семейства – т.е. за огромна част от нашето общество.

Обясненията, че тук е така, че нямало пари, че същите се разходват неправилно, в нарушение на закона (а и на морала), че имало пречки за добрия ни живот, че такава била народопсихологията ни, звучат винаги повърхностно, винаги са оправдания, а са и доказателство за дефицита на ресурс или капитал всеки от нас да се насочи към това, към което е най-добър, като даде своя принос към обществото ни, с цел решаването на проблемите ни като общност. Съзнателно използвам думата „общност“, защото считам, че истинският български капитал са хората, в т.ч. и работната сила на българския ум и дух. Това е капиталът на човека, който дори и да не счита, че живее във „враждебен лагер“ с по-богатия си събрат, вижда, че трудът му не се оценява достатъчно, че капиталът на труда му не остава в семейството му, нито отива в обществена полза, а затъва несправедливо в олигархични, монополни или други сходни по своя характер кръгове.

Нека си припомним и още нещо – преди 74 години Джордж Оруел ни отправи съдбовно предупреждение. В глава трета, част трета на блестящия си роман „1984“ гласът на диктатурата и потисничеството (О’Брайън) самодоволно говори как „ще господства възбудата от победата, усещането, че тъпчеш безпомощния враг“. Затова, изрича той, „Ако искаш да си представиш бъдещето, представи си ботуш, смазваш човешкото лице – завинаги“ (Оруел, Дж. „1984“, „Профиздат“, С., 1989, с. 262).

Когато миналата година в Настоятелството на НЧ „Възраждане 1928“ започнаха дискусиите относно избора на лауреат на наградата „За значим принос към българското общество“, се породиха различни мнения относно награждаването на четвъртия ни лауреат. Знаехме, че не можем да решим проблема с „работещите бедни“, с неравенствата, за които споменах по-горе, но поне имахме възможността да намерим и оценим хората в нашата страна, които проправят пътя, които са смели в борбата си срещу несправедливостите и потисничеството. Хора, които и да виждат, че победата на работещите, организирани в синдикати или борещи се сами, да е трудна, не се отказват, не предават правата на обеднелите, на социално слабите, а работят срещу несправедливостите в страната. Затова изборът на четвъртия ни лауреат бе и логичен, и обоснован.

В статута на наградата „За значим принос към българското общество“ се посочва, че тя „отразява растящата необходимост да бъдат споделяни, насърчавани и награждавани важните практически действия, които, от една страна, са повлияли в значима степен на живота на българските граждани в рамките на една календарна година (като те могат да бъдат продължение от предходната година), а, от друга страна, могат да бъдат приети като пример за подражание. За тази цел и във връзка с обществената роля на изконно българската културна институция – българското читалище..., тази награда се стреми да привлече вниманието на обществото (с акцент и към младите хора), извън държавните призове, към най-достойните наши съграждани“.

Във връзка с това с решение на Настоятелството, четвъртата награда връчваме на *г-жа Ваня Григорова, икономист, синдикалист, изследовател*, която не се нуждае от специално представяне, тъй като действията ѝ в защита на *унижените и оскърбените* (ако ми позволите тази литературна препратка, която обаче е особено символна в нашата страна) са известни.

Едва ли има съзнателен член на нашето общество, който да не е запознат с дейността ѝ в защита именно на тях, на тези унижени и оскърбени, на тези работещи бедни, пенсионери, изградили страната ни, а сега оставени на произвола на съдбата, на забравените болни, гладни или хора с увреждания, за които скандално все не се намират средства или грижа.

Ние виждаме предимно телевизионните ѝ битки, но те са само част от картината, защото Григорова е силна и в полето на обоснования анализ, на синдикалната съпричастност, на задълбочените предложения за засилване на трудовото и осигурителното законодателство в полза на работещи и пенсионери, на визионерската позиция за общото икономическо развитие на България, в т.ч. за демографската криза в страната, а освен това тя е и земен човек.

Когато си представям бъдещето на човечеството като „ботуш, смазващ човешкото лице – завинаги“, и това не е далеч от истината с оглед на ненаситната власт на транснационалните корпорации, които стават все по-мощни, по-силни и от държави, когато виждам морала на световните управници, когато съзирам отношението на силния (бил той работодател или господар), тогава знам, че освен непобедимия човешки дух, ще се присъедини и друг такъв – за да създадем общността, за която говорих – дори и в нашия национален контекст. В тази общност хора като Ваня Григорова възприемам като лъч на надежда, който да не позволи на ботуша да смаже човешкото лице. Читалището, като важна, национална институция, като общност от свободни и културни хора, като първопроходци, носещи духа на първото читалище от 1856 г., ще приветства и ще помага на всеки подобен член на обществото ни – така, както е правило още по време на османското робство – преди 167 г.

В тази връзка нашата награда е едновременно малка, но искрена; тя е малък жест, но е израз на признателността ни, че с Ваня Григорова човешкото лице винаги ще има защитник, че нуждите на хората в страната няма да бъдат negliжирани.

Затова от мое име и от името на Настоятелството Ви моля да приветстваме *г-жа Ваня Григорова*, която е четвъртият носител на наградата „За значим принос към българското общество“.

Росен Велчев, председател на НЧ „Възраждане 1928“